

Una senyoria de l'Horta valenciana: de la particularietat a la història «global»

Heus ací un altre llibre d'història local. Serà un motiu d'alegria o més aviat un altre referent per a la controvèrsia? Perquè de fa un temps gairebé tothom opina sobre aquest tema. Fins i tot s'ha celebrat a València un col·loqui internacional, i la revista *Saó* li ha dedicat un quadern central. Les discussions afecten tant el contingut —la utilitat d'un estudi sobre Catarroja o Mataró— com la validesa del terme «local». Els detractors critiquen el fet de trobar-se amb uns estudis ja nombrosos, l'abast dels quals no ultrapassa uns petits límits geogràfics i cronològics. Els partidaris rebutgen aquesta acusació d'aïllament historiogràfic argumentant que qualsevol lloc, vila o ciutat es troba ubicat dintre d'un espai més ampli, del qual és una peça, amb el seu paper concret.

Els primers contesten afirmant que la investigació cas per cas de, per exemple, les distintes senyories d'un territori no esdevé per necessitat una equació exacta. Els segons aporten al debat les particularitats pròpies de cada indret, que sovint són radicalment diferents a la fins ara intocable afirmació «global», que sol estar basada en les dades de les poblacions o les institucions de major envergadura, aplicades a la resta per pur i simple mimetisme. Quan pense en aquesta polèmica —i perdoneu-me la transgressió— em ve a la memòria aquell crític que va preguntar a un dels millors músics del segle xx si ell tocava tal estil o tal altre, d'aquesta manera o de l'altra. L'entrevistat, ben segur d'ell mateix, va respondre: «Jo toque MÚSICA, amb majúscules, i sou vosaltres qui poseu etiquetes. Potser us enteneu millor així, però eixe no és el meu problema».

Per alguns, malauradament, allò que

subjau en el fons és la divisió, que s'endevena excessivament profunda, entre el món acadèmic i els qui hi treballen fora. En un context universitari on les limitades places són ja ocupades i la comunicació és escassa fins i tot entre els professors mateixos, l'aparició massiva els darrers anys d'investigadors que no resideixen a les capitals ha estat vista com un element distorsionador, quan potser l'última intenció d'aquests haja estat precisament la d'enterbolir el ja feixuc panorama. Sembla clar, d'entrada, que no tothom pot treballar de la universitat estant; sembla legítim, així mateix, reconèixer el dret dels llicenciats en Història a no abandonar les seues il·lusions i el seu ofici, que no és un altre que la mateixa Història. La tasca per a aquests és dura: al problema ja esmentat de la comunicació, s'hi afegeix el de la pèssima distribució de les obres i el fet de veure's obligats a exhaurir fins a l'última data del migrat arxiu local per poder extraure'n unes conclusions dignes i suficientment àmplies. L'allunyament del cercle universitari hi intervé també en contra: se'ls retreu que no estan al dia en les darreres aportacions metodològiques i que desconeixen la bibliografia més renovadora, sense tenir en compte que bona part d'ells —els qui, quan obliden d'ací a un temps confrontacions tan inútils com aquesta, assoliran sense retalls la condició d'historiador que només els anys d'experiència poden donar— malden per no quedar-se enrere, acudint puntualment a la cita amb les darreres novetats i subscriuint-se al major nombre possible de revistes científiques.

I és que quan hom llegeix un llibre com el de Pau Viciano, s'adona de l'efecte negatiu que pot comportar per a l'investigador que li fiquen el capell d'«historiador local». L'abast de l'obra va més enllà d'aquest petit lloc medieval que és Catarroja. Com molt encertadament es reflecteix al títol, estem parlant d'una senyoria

de l'Horta de València. Això implica tot un entramat de relacions amb la capital del País i la inclusió de Catarroja en el món ple d'entrevells de la conquesta militar, els jocs de relacions, poders i misèries dels distints llinatges valencians, les fluctuacions de la pressió feudal, l'estira i arronsa entre senyor i vassalls, l'anàlisi de les enormes diferències socials i el paper crucial d'una noblesa desitjosa d'assolir un estatus rendista a la manera de la burgesia, mitjançant els censals, la millor forma de no arriscar ni un diner.

Estudis com el de Viciano, doncs, relativitzen el concepte modern d'àrea metropolitana i ens demostren com el seu significat és perfectament aplicable a d'altres èpoques. Catarroja està inclosa en el terme general de València; forma part del seu *hinterland*. Allí el senyor anirà gairebé únicament a recaptar els seus drets i, de tant en tant, a pernoctar uns dies o fer una petita inspecció sobre el terreny. Residirà habitualment a la capital, on treballarà com a funcionari reial i es dedicarà a manejar els fils que puga tocar. A València tindrà un casa luxosa, a Catarroja el just per passar-hi breus períodes. És a dir, és al medi urbà on es nota amb més força el seu caràcter aristocràtic; és allí on ha de demostrar el seu nivell social, perquè a Catarroja tothom sap qui és. No debades té entrampada la població com a creditor censalista, amb el consegüent augment dels cabals que del camp passen al mercat creditici ciutadà. Aquest endeutament públic i col·lectiu li serà força més lucratiu que no fer petits préstecs a títol individual als camperols. Serà a la ciutat on tinga deutors privats, però no petits menestrals o botiguers sinó personatges benestants. Si bé la petesa del patrimoni territorial afecta el muntant de la renda feudal —aspecte en què l'autor insisteix diverses vegades— seran les pensions censals les que arrodoneixen el total d'ingressos senyorials. Al capdavant, ser una petita localitat en l'òrbita de la capital representa per a Catarroja una situació de dependència contínua. Pau Viciano recupera ara l'espai propi d'aquesta vila i l'individualitza com a ens propi. Catarroja, una senyoria de l'Horta de València.

Vicent Olaso i Cendra

Pau VICIANO NAVARRO: **Catarroja: una senyoria de l'Horta de València en l'època tardomedieval.** *Ajuntament de Catarroja, 1989, 150 pp.*

PESCADORS I LLAURODORS

Activitats econòmiques de les classes populars a l'Albufera (s. XVII)

Xavier Quartiella & Xavier Roman

Xavier QUARTIELLA BELTRAN i Xavier ROMAN PÉREZ DE LA LASTRA: **Pescadors i llauradors. Activitats econòmiques de les classes populars a l'Albufera de València (s. XVII).** *Pròleg de Josep M. Torras i Ribé. Ajuntament de Catarroja, 1989, 248 pp.*

Pescadors i llauradors, dues comunitats amb interessos contraposats davant les possibilitats econòmiques que ofereix un indret senyorejat per la corona (l'Albufera de València) i un segle (el XVII) no gaire estudiat al País Valencià, si llevem les magnífiques aportacions de James Casey, el qual no ha deixat tancat, ni molt menys, el tema. Aquests dos motius estan a la base de l'interès que aquest llibre ofereix. Sense esgotar el tema tractat, el qual presenta llacunes que caldrà anar esbrinant en el futur, els autors (dos joves historiadors del Principat) han ultimant un treball d'imprescindible consulta per a qui s'endinsa en l'estudi d'aquest període «crític» de la història valenciana (i, no només d'aquesta).

A més de la bona utilització de la bibliografia (on manquen, però, alguns treballs importants), Quartiella i Roman ens ofereixen una investigació meritòria pel que fa a la utilització de les fonts arxivístiques. Si bé no han esgotat la documentació servada a l'Arxiu del Regne de València (Manaments i Empares, Clams del guarda de l'Albufera, Batlia i Reial Patrimoni), si que han treballat exhaustivament els fons documentals tutelats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (Secretaria de València i Cambra Reial, ambdós pertanyents al Consell d'Aragó). Del seu treball arxivístic, n'han reproduït un interessant recull documental al final del llibre.

Després d'una primera part en què enquaden l'objecte d'estudi des del punt de vista geogràfic i historiogràfic, al mateix temps que adscriuen

